

1. Eigenaren door de eeuwen heen

1.1 1679 Gideon Backer

Op 19 juli 1679 koopt Gideon Backer (1649-1706) een huis aan de Schoolstraat 31 in 's-Gravenhage en begint daar een boekhandel die hij De Vijf Vocalen noemt. Waar de boekhandels doorgaans naar de eigenaar waren vernoemd, deed Backer het anders. Het geeft aan dat hij de naam onderscheidend wilde maken. Waarschijnlijk heeft hij zich laten inspireren door een 'Abecedarium' dat in die tijd door scholen wordt gebruikt om hun pupillen te leren spellen.

Een boekje dat toen veel werd gebruikt, was zo groot als een hand en telde acht bladzijden. Op de eerste stond een haan afgebeeld met een meerregelig versje als:

*"Gelijk de Wakkere Haan tot Kraijen is genegen,
Zo laat u Jongere Jeugd tot Onderwijs bewegen."*

Daarna volgen nog zeven pagina's in gotische letters gedrukt, waaronder deze:

**Vocalen / zonder welfe geen
woord ofte syllabe geschreven
fan worden.
aeiou**

Het zullen deze regels zijn die Gideon Backer aan het denken hebben gezet om zijn boekhandel qua naam te onderscheiden. Hij zou zijn zaak dus De Vocalen kunnen noemen, maar bedacht dat een alliteratie beter in het geheugen blijft hangen en het werd dus 'De Vijf Vocalen'.

Terug naar de oprichter. Gideon Backer bracht zijn leertijd door bij Gerardus Amelingh, van 1662 tot 1677 boekverkoper in de Grote Zaal (de tegenwoordige Ridderzaal), en Abraham Arondeus, die daar eveneens zijn nering had van 1667 tot 1710.

Amelingh was naast boekverkoper ook vaandrig bij één van de vijf vendels van de Haagse schutterij, het Oranje-blanje-bleu vendel.

De leden daarvan waren afkomstig uit de arme omgeving van het Spui en werden omschreven als onbekwaam, onvermogend en Oranjegezind. Toch ging hij in 1672 naar de Gevangenpoort voor een ultieme poging om de gebroeders De Witt te ontzetten. Tevergeefs, zoals de geschiedenis leert, want de volgende dag werden ze door andere leden van de schutterij op Het Groene Zootje op gruwelijke wijze vermoord.

Abraham Arondeus, de andere leermeester van Gideon Backer, was uit ander hout gesneden. Zijn opvliegende karakter speelde hem (en zijn collega's) parten.

Twee voorbeelden van wat men tegenwoordig grensoverschrijdend gedrag zou noemen:

Collega-boekverkoper Nicolaas van den Broeck verklaarde dat Arondeus hem *“voor een schelm tot verscheyden malen had uytgescholden; dat hy daerna aan de pomp op het Hoff, om syne handen te wasschen met alle fatsoen tegen Arondeus heeft geseyt: ‘Wel Abraham Arondeus, het is geen fatsoen, dat gy de luyden van mijn winckel haelt en haer willen verkoopen seker boeck, dat deposant alrede aen haer hadde vercocht.’”* Waarop Arondeus *“den opposant in het haer heeft gevat ende seyde: Ja schelm, nou sal ik U betalen.”*

Ook heeft hij Gerardus Amelingh op straat bedreigd en mishandeld. Een getuige verklaart: "Hy heeft gezien dat Arondeus den requirant achter op het bordes van de saeltrappen onder de voet heeft gesmeeten, dat hij hem zou hebben doodgeslagen, indien vader Gerardus op het eischlyk

Pothoven, Hendrik (1779). De grote zaal op het Binnenhof met het kantoor van de Staatsloterij. Collectie Mauritshuis.

schreeuwen van zyn zoon niet van de sael was gekomen, waerop Arondeus heene liep door de poort van de Raedt van Staeten."

In het Den Haag van die tijd - dat circa vijftwintigduizend inwoners telde - hadden veertien boekhandelaren in de Grote Sael hun standplaats.

Vier keer per jaar moesten ze plaatsmaken voor de vergadering van de Heeren Staten van Holland en Westvriesland. Ook hield de Staatsloterij trekkingen in deze zaal. In achttienhonderd is aan deze situatie een eind gemaakt.

In 1677, twee jaar voordat hij het pand in de Schoolstraat kocht, was Gideon Backer opgenomen als Meester van het Sint Lucasgilde, waarvan boekverkopers, drukkers, kunstverkopers, (huis)schilders, beeldhouwers, glaszetters en graveurs deel uitmaakten. Een vereiste voor het lidmaatschap was dat men een proeve van bekwaamheid moest uitvoeren. Aan de deken en hoofdmannen van het gilde moest men overleggen: een bijbel in folioformaat met sloten en beslag en een atlas in perkament met goud bestempeld en goud op snee.